

A főigazgató asszony jóvoltából november 9-én a helyszínt vele és munkatársaival együtt tekinthettük meg. A helyszíni szemle alkalmával az akkor is folyó pincekialakítás kidobott földjéből római edénytöredékeket, valamint urnaperemet gyűjtöttünk és embercsont-töredékeket figyeltünk meg.

A 19. században épült ház most elbontott lépcsője alatt 230–250 cm vastagságban egyöntetű, római kerámiát és embercsontot tartalmazó réteg mutatkozott. Ez azt valószínűsíti, hogy a ház építésekor a pincerészt korábban megbolygatott római temetkezések anyagát tartalmazó földdel töltötték fel. A leletek mellett a csontok római kori eredetére utal, hogy a Mátyás király utca nyomvonala egybeesik a Borostyánkő út nyomvonalaival, és a nevezett telek környékén több helyszínen előkerültek Savaria déli temetőjéből származó sírok és sírleletek.

Munkatársak: Kőszegi Ádám régésztechnikus és Derdák Ferenc geodéta.

PAP ILDIKÓ KATALIN

499. Szomor, „Kékhold völgye” Parkfalu (KÖH 55955)

(Komárom-Esztergom megye) B, Ró, Á

2009. október 1. és december 10., valamint 2010. március 22–27. között gázvezeték-fektetéshez kapcsolódó megelőző feltárásokat végeztünk a 055/10 és 068/4 hrsz.-ú ingatlanokon.

A területen késő bronzkori házrészlet és gödrök (urnamezős kultúra), egy Árpád-kori földbe mélyített ház részlete és Árpád-kori szabadtéri tűzhelyek kerültek elő.

Az egyik platni alól annál idősebb, a tűzhellyel nem bolygatott, bizonytalan korú, kirabolt gyermeksírral került elő, melléklet nélkül.

A területnek a záportározó felé eső, D-i lankáján több római kori épület nyomát rögzítettük, az egyik, legalább négyhelyiséges épület kőalapozását részben a korábban kialakított belső út murvás feltöltése alatt találtuk meg, azt az út kialakításánál rongálták meg.

Feltehetően a domboldal eróziós folyamatai és az intenzív művelés miatt az egész D-i lankán találtunk objektumhoz nem köthető római kori kerámiaanyagot. Összesen 39 objektumot tártunk fel.

A leletek a Tatabányai Múzeumban kaptak helyet.

ALTDORFERNÉ PÁL GABRIELLA

500. Szomód, Hosszú-dűlő (KÖH 55877)

(Komárom-Esztergom megye) B

Távközlési hálózat fejlesztésének kábelfektetési munkáit megelőzően hajtottunk végre megelőző feltárást a vezeték nyomvonalán. Az árkot 30 cm szélességben, 60 cm mélységben ásták ki, főleg gépi erővel, a kis szélesség ellenére az objektumokat jól el lehetett különíteni az árok oldalában, főként annak alján. Ahol régészeti jelenséget

észleltünk, ott a vezetékárkot 1 m-rel kiszélesítettük mindkét irányban, így végeztük el a rábontásokat.

A feltárt objektumok a dunántúli mészbetétes edények időszakából származtak, 2 kiszélesedő aljú tárolóverem volt, 2 pedig szabályos kör alakú gödör. A belőlük előkerült leletanyag főleg edénytöredék volt (néhány mészbetétes díszű is), ill. állatcsontok. A nyomvonal dombtető felé eső részén kerültek elő az objektumok, a DNy-i, alacsonyabban fekvő területeken semmit sem találtunk. Ezen a részen a korábbi közművezetékek vonalában fektették le a kábeleket, tehát a korábbi beavatkozások mindent megsemmisíthettek.

A leletanyag a tatai Kuny Domokos Megyei Múzeumba került.

LÁSZLÓ JÁNOS

501. Szomód, Szomódi-vízfolyás (KÖH 74717)

(Komárom-Esztergom megye) Ró

A Kuny Domokos Megyei Múzeum 2010. augusztus 13-án felszínre hozott egy másodlagos helyzetben fekvő szarkofágtöredéket, amely a község területén a Szomódi-vízfolyás nevű patak mély medrében feküdt. Egy kis gáttal a patak vizének nagy részét a medren belül eltereltük, majd az iszaptól kibontottuk és kiemeltük a szarkofágot. Egyik rövid oldala hiányzott, és külön darabban találtunk rá (bár közvetlenül a szarkofág mellett) a hátsó hosszanti oldal nagyobb részletére, amely egykor együtt tört le a másik rövid oldalfal egy darabjával. Az épen megmaradt elülső oldal keretelt felületén vésett felirat nem látszik. A szarkofág töredékein kívül más régészeti anyag nem került elő.

PETÉNYI SÁNDOR

502. Szögliget, Szádvár (KÖH 16815)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Á, Kú

A településtől É-ra, egy 460 m magas hegy platóján terül el hazánk egyik legnagyobb alapterületű kővára, Szádvár. Az erősség első említése 1268-ból maradt ránk. A jelenleg 4 önálló várrészre osztható erősség fokozatos kiépítése, és ezáltal a hegytető bekerítése, a még látható építészeti részletek alapján a 16. sz. második felére fejeződhetett be.

2010-ben ismét a Szádvárért Baráti Kör anyagi támogatásával egy kis szondázó jellegű régészeti kutatásra is lehetőségünk nyílt a K-i, külső vár területén. Kutatásunk területe a vár 2009. évben állagvédelem alatt álló D-i várfalának előtere volt. Célja a várfal belső oldala mentén húzódó, részben már elbontott nagyköves omladékréteg vastagságának meghatározása, és az alatta húzódó, feltételezhetően a vár pusztulásához (1688) tartozó rétegek vizsgálata volt. Az É-D irányú, 5 m hosszú és 2 m széles 1. szelvényt a romkonzerválás során megóvott ún. 2. lőréstől Ny-ra jelöltük ki, a D-i várfal Ny-i harmadában.

Már a felső nagyköves réteg elbontását követően, a várfal belső oldalának támaszkodva előkerült egy 190×140 cm nagyságú, kővel alapozott elpusztult kályha maradványa. A kályha környezetében feltártuk annak pusztulási rétegét, melyből nagy mennyiségű, részben in situ csempeanyag került felszínre. A kályha pusztulásának idejét az egyik csempében talált 1557-es I. Ferdinánd által veretett ezüstdénár keltezi. A cserépkályhát és a hozzá tartozó épületet, melynek nyomait azonban nem találtuk meg, 1557. után, talán a vár egyetlen 1567-es ostroma során pusztíthatták el. Ezt követően a területen új épületet, eddigi tudomásunk szerint, már nem emeltek.

A cserépkályha alatt átlag 15–20 cm vastag, a D-i várfal belső síkjára felfutó paticsos és faszenes pusztulási réteg húzódik. Ebből a kályha alatti rétegből pár darab Árpád-kori fazék oldal- és fenéktöredéke és egy a neolitikus kultúrához tartozó edény peremtöredéke is felszínre került.

A cserépkályhától ÉK-re egy utólagosan ásott szemetesgödört bontottunk ki. Ebből nagy mennyiségű vékony falú, fehér, festett, ill. mázas főzőedény, velencei típusú üvegpalack töredékei, fémtárgyak kerültek felszínre. A gödört és leletanyagát egy 1610-ben, III. Vasa Zsigmond idejében vert lengyel 3 garasos érme keltezi.

Szelvényünk helyét a vár egyik utolsó, 1674-es inventáriuma alapján határoztuk meg. A várkapu közelében, a külső vár D-i fala mentén ez az összeírás a német katonák és a magyar hajdúk házeit említi. Ezzel ellentétben a területen a cserépkályhán kívül épülethez kapcsolható más régészeti jelenség nyomát nem találtuk. A szelvény É-i részében a mai felszín alatt 50 cm-rel már az altalaj sziklája jelentkezett.

Figyelemre méltó az előkerült csekély számú Árpád-kori lelet jelenléte, melyek természetesen még nem perdöntő bizonyítékai az írott forrásokban említett 13. századi vár meglétének. Ehhez Szádvár további, akár több évtizedig is elhúzódó módszeres régészeti feltárása szükséges.

GÁL-MLAKÁR VIKTOR

503. Sződliget, Csörögi-dűlő

(Pest megye) A, Kk?

Csörögi-dűlő I. lh. (KÖH 71779): 2010. szeptember 22. és október 29. között megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen. Az M2 autópálya és a 2. sz. főút közti lehajtó nyomvonalára É–D-i irányban középen vágja át a lelőhelyet. A 12 390 m² nagyságú területen 77 régészeti objektumot tártunk fel, ezek funkció szerinti megoszlása a következő: 6 ház, 26 gödör, 41 cölöplyuk/oszlophely, 3 kút, 1 sír. Az objektumok foltjai (a sír kivételével) a humusz alatti, erősen kavicsos altalajon, ill. a humusz alatti, sárga futóhomokkal elfedett szubhumuszban jelentkeztek. A házak földbe mélyítették, négyzetes vagy szabálytalan téglalap alakúak. A 26. és 83. sz. ház Ny-i sarkában egy halomban heverő kövek kemencéhez

tartozhattak. A 26. sz. épület alján tapasztott padló maradványait, az É-i oldal mellett oszlophelyet sikerült megfigyelni. A 83. sz. ház K-i sarkában a járósínt alá ásott csecsemő váza feküdt. Az oszlophelyek többsége a feltárt terület DNy-i részén, egy ÉNy–DK-i irányú enyhe kiemelkedésen helyezkedett el.

Valamennyi települési objektum – a bennük talált kerámia alapján – a késő avar korra (8–9. sz.) keltezhető. A kerámiaanyagban a kézzel formált és a kézi korongon készült edénytöredékek egyaránt megtalálhatók, az utóbbiakra a párhuzamos-, és hullámvonalköteg díszítés jellemző. Előkerült két, négyzetes bepecsételésű töredék is. A kerámián kívül az objektumok betöltése nagy mennyiségű állatcsontot is tartalmazott, és szinte mindegyikben volt több-kevesebb kő. Több objektumban találtunk római kori tégladarabokat.

A lelőhelyen egyetlen temetkezés került elő: a 83. sz. sírt a humuszba ásták, sírfolt nem rajzolódott ki körülötte. Az erőteljes testalkatú, felnőtt egyénhez tartozó váz a mellette talált bronz ruhakapocs alapján késő középkori vagy újkori.

Csörög, 29/5. lh. (KÖH 11726): 2010. szeptember 22. és október 7. között próbafeltárást végeztünk az M2 autópálya Vác–sződligeti lehajtójának nyomvonalán, a nyomvonal 29/5. sz. lelőhely melletti szakaszán. A próbafeltárást kijelölt területet 12 db, 2 m széles, ÉNy–DK-i irányú kutatóárokkaival vizsgáltuk meg, összesen 1476 m²-t.

A kutatóárkokban a felső talajréteg alatt régészeti objektumok foltjait dokumentáltuk, gödröket, árkokat, amelyek a környezettel elváló sötét betöltéssel jelentkeztek. Foltjuktól edénytöredékeket és állatcsontokat emeltünk ki, koruk a kerámia alapján a késő avar korra tehető. A próbafeltárás eredménye alapján megállapítottuk, hogy a lelőhely a nyomvonalra is áthúzódik.

Az átvizsgált terület D-i szélén ásott 8. kutatóárkokban még 3 objektum foltja került elő, ami arra utal, hogy a lelőhely ebbe az irányba tovább húzódik. Lehatárolása további kutatóárkokkal lehetséges.

KŐVÁRI KLÁRA

504. Szőkedencs, Temető

(KÖH 46613)

(Somogy megye) Á, Kk

2010. augusztus 17–18-án régészeti megfigyelést végeztünk a temetőben lévő hársfa megóvását szolgáló védőfal építésénél. Az alapozáskor a fától D-re megtaláltuk a – már korábbi adatok alapján feltételezett – középkori templom K-i szentélyének maradványait. Ez a jelenlegi temető sírjaitól K-re van, hajóját a sírok bolygatják. Megállapítottuk, hogy a fa köré tervezett körárok rombolná a templom maradványait. Ha megkeressük a falakat, megállapítjuk a templom helyzetét, azt a fa körülárkolásakor figyelembe tudják venni, a falat úgy tudják áttervezni, hogy a romok ne sérüljenek. Ekkor mindössze 1–2 ásonyomot szedtünk le, feltárást természetesen nem